

3. Пасічник, М. І. Аудіювання та читання в системі мовної освіти. Тернопіль: Навчальна книга, 2021. 112 с.
4. Рейнгольд, А., Річардс, П. Х. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. 312 p.
5. Хедж, Дж. Teaching and Learning in the Language Classroom. Oxford: Oxford University Press, 2015. 256 p.
6. Хом'як, І. П. Сучасні технології у викладанні іноземних мов. Київ: Лінгвіст, 2018. 140 с.
7. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2020. 184 p.

Ізбянська Юлія

Науковий керівник – доц. Бабій Людмила

РОЛЬ АУДИТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОВЛЕННЄВОМУ РОЗВИТКУ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Сучасна система освіти в Україні орієнтована на формування особистості, здатної до самостійного мислення, ефективної комунікації та творчого самовираження. Одним із ключових чинників успішної соціалізації та професійної реалізації є володіння іноземними мовами, що виступає невід'ємною складовою професійної, академічної та міжкультурної компетентності [3].

Володіння іноземною мовою передбачає гармонійний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності, серед яких особливе місце посідає аудіювання — здатність сприймати й розуміти усне мовлення. Однак численні дослідження свідчать, що саме цей компонент залишається найменш розвиненим серед старшокласників [1]. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю вдосконалення методики формування аудитивної компетентності як важливої складової комунікативної компетенції. Сприйняття іншомовного мовлення сприяє розвитку пам'яті, уваги, мислення, мовної здогадки та аналітичних умінь, формує навички міжкультурної комунікації [5,2].

Мета статті – акцентувати значення аудитивної діяльності як складової мовленнєвого розвитку учнів старших класів, розкрити її психолінгвістичні механізми та педагогічні умови ефективного формування.

Проведений теоретичний аналіз дозволив встановити, що аудіювання – це складний психолінгвістичний процес, який охоплює сприйняття, розпізнавання, осмислення та інтерпретацію звукових сигналів [5]. У теоретичному аспекті аудіювання розглядається як рецептивний вид мовленнєвої діяльності, що забезпечує розуміння мовлення на слух і слугує основою для подальшої комунікації.

Згідно з концепцією інтерактивної моделі розуміння усного мовлення, процес аудіювання передбачає взаємодію “bottom-up” (від звуків до смислу) та “top-down” (від знань і контексту до інтерпретації) механізмів. Перші відповідають за аналіз мовних сигналів – фонем, слів, граматичних структур, тоді як другі – за використання попереднього досвіду, фонових знань і контексту для прогнозування та осмислення змісту.

На психолінгвістичному рівні аудіювання включає перцептивний, семантичний і когнітивний етапи. Перцептивний етап забезпечує розпізнавання звуків і слів, семантичний – розуміння смислу висловлювання, а когнітивний – інтеграцію почутої інформації з наявними знаннями та формування власного висновку.

Науковці М. Rost, L. Vandergrift, J. Field, O. Бігич підкреслюють, що аудитивна діяльність є важливим механізмом активізації когнітивних процесів, які забезпечують ефективне засвоєння іншомовного матеріалу. Вона стимулює роботу пам'яті, уваги, мислення, мовної здогадки та асоціативного сприйняття, сприяючи формуванню цілісного розуміння мовлення. У теоретичному аспекті аудіювання розглядається як інтерактивний процес, у якому поєднуються механізми «знизу-вгору» (аналіз звукових сигналів) і «зверху-вниз» (використання контексту та попереднього досвіду). Згідно з моделлю [9] розвиток аудитивної компетентності передбачає формування метакогнітивних стратегій – планування, моніторингу й оцінювання власного розуміння. Ефективне навчання аудіювання вимагає системності, поетапності й опори на автентичні матеріали, що відображають реальні ситуації спілкування. Важливою умовою також є створення мотиваційного середовища, у якому учні відчують практичну цінність сприйнятої інформації. Отже, аудитивна діяльність виступає не лише засобом формування мовних умінь, а й потужним інструментом розвитку когнітивних і комунікативних здібностей учнів. Використання автентичних аудіоматеріалів різних жанрів (пісні, подкасти, фільми, інтерв'ю); дотримання етапності роботи з аудіотекстом: до, під час і після слухання; застосування мультимедійних ресурсів для підвищення мотивації; індивідуалізація навчання, що враховує рівень підготовки та когнітивні стилі учнів.

Дж. Гармер пропонує систему вправ, що охоплює три послідовні етапи розвитку аудитивних умінь. Підготовчі вправи спрямовані на активізацію попереднього досвіду учнів, розвиток фонематичного слуху, уміння прогнозувати зміст прослуханого та формувати лексико-граматичні очікування. Основні вправи забезпечують формування навичок розуміння основної ідеї, деталей, логічних зв'язків і підтексту автентичних аудіоматеріалів. Творчі вправи передбачають інтеграцію отриманої інформації в продуктивні види мовленнєвої діяльності — переказ, дискусію, рольові ігри, створення подкастів або відеопроєктів, що сприяє розвитку критичного мислення та комунікативної активності учнів.

Українська дослідниця О. Ростоцька (2022) у статті «Актуальні проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності учнів» підкреслює, що «систематичне використання аудитивних завдань сприяє зростанню показників мовного розвитку старшокласників оскільки веде до підвищення точності розуміння усного мовлення, розширення словникового запасу, покращення граматичної правильності, вдосконалення вимови та інтонації, зростання комунікативної активності [2].

Крім того, використання цифрових платформ BBC Learning English, Listenwise, Spotify Podcasts, YouGlish, TED Talks, ESL Lab, Elllo, Breaking News English, Voice of America Learning

English, LingQ, FluentU, Duolingo Podcasts, British Council LearnEnglish створює ефект занурення у природне мовне середовище та підвищує мотивацію учнів [8].

Такі ресурси забезпечують доступ до автентичних аудіо- та відеоматеріалів, що відображають реальне мовлення носіїв, різні соціокультурні контексти й комунікативні ситуації. Вони дають змогу адаптувати навчання до індивідуального темпу учня, обирати рівень складності та тематику відповідно до інтересів.

Отже, аудитивна діяльність виступає не лише засобом формування слухових навичок, а й потужним інструментом розвитку мовної особистості. Вона забезпечує інтеграцію лексичних, граматичних, фонетичних та комунікативних компонентів мовленнєвої діяльності [1].

Теоретичний аналіз свідчить, що ефективне формування аудитивних навичок потребує дотримання комплексу психолого-педагогічних і методичних умов: системного підходу до навчання, використання автентичних матеріалів, поетапної організації роботи з аудіотекстом (до, під час і після слухання) та індивідуалізації освітнього процесу.

Сучасні дослідження підтверджують, що застосування вправ різних типів — підготовчих, основних і творчих — забезпечує поступовий розвиток аудитивних умінь і формує готовність учнів до сприйняття реального мовлення [5,8,9].

Використання цифрових ресурсів (BBC Learning English, TED Talks, Listenwise, Ello, British Council LearnEnglish тощо) створює ефект занурення у природне мовне середовище, сприяє підвищенню мотивації, автономності та практичної спрямованості навчання.

Таким чином, розвиток аудитивної компетентності має здійснюватися на основі інтеграції традиційних і цифрових методів навчання, що забезпечить формування високого рівня іншомовної комунікативної компетентності, необхідної для успішної соціалізації й професійної реалізації старшокласників у сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О. Б. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. – Київ: Ленвіт, 2020.
2. Ростоцька О. Актуальні проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності учнів. // Науковий вісник НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2022. – №9(1). – С. 45–52.
3. Сисоева С. Освіта в умовах глобалізації: інноваційні підходи до формування компетентностей. – Київ: Педагогічна думка, 2021.
4. Anderson A., Lynch T. Listening. – Oxford University Press, 2018.
5. Field J. Listening in the Language Classroom. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
6. Harmer J. The Practice of English Language Teaching (5th ed.). – Pearson Education, 2020.
7. Richards J. C. Key Issues in Language Teaching. – Cambridge University Press, 2015.
8. Rost M. Teaching and Researching Listening (3rd ed.). – Routledge, 2016.
9. Vandergrift L., Goh C. Teaching and Learning Second Language Listening: Metacognition in Action. – Routledge, 2012.